

KGORO YA THUTO YA GAUTENG
DITLHAHLOBO TŠA MAREMATLOU

SEPEDI LELEME LA TLALELETSO
MAEMO A A PHAGAMEGO
(Lephephe la bobedi)

NAKO: diiri tše 2

MEPUTSO: 80

DITAELO:

- Lephephe le arotšwe ka dikarolo tše TLHANO, e lego A, B, C, D le E.
- Karolo ye nngwe le ye nngwe e na le ditsopolwa tše NNE tše di nago le meputso ye 40
- Araba dipotšišo tše PEDI fela go tšwa dipukung tše PEDI tše o ithutilego tšona.
- Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

KAROLO YA A
THETO

POTŠIŠO 1

Senakangwedi 5 – D.M. Mampuru

Bala ditsopolwa tše di latelago ka tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

Setsopolwa A

Lelalaphaephe

Ba mmolaiša phefo ya kgakanego,
A itira setseketsake,
Goba a fetwa ke iiba la bophelo. 3
O fetogile mohlaki,
A nyentšha bontši
A nkgela meloko bokapodile, 6
Phetšong a ingala,
A ba mohlokaboyo mošiabatho

- 1.1 Efa mabaka a MABEDI ao a ka dirago gore batswadi ba hlalane. (4)
- 1.2 Na o kwana le taba ya gore batswadi ba bolaiše ngwana wa bona phefo ya kgakanego? (2)
- 1.3 Ge e be e le wena lelalaphaephe o be o ka iphetoša setseketsake? Thekga karabo ya gago. (2)

- 1.4 Ntšha morumokwano wa mathomo. (1)
- 1.5 Sereto se se re ruta eng? Efa dintlha tše PEDI. (4)

Setsopolwa B

Meritimebedi	
Meritimebedi lefastereng la ka!	
Mongwe moriti, mong o tsebja ke mosadi,	
Ke moriti, o swana le mong wa wona.	3
Ka bokopana, le ka boso, ba a swana;	
Ka kgang, le ka swele, ba a swana;	
Ka boradia, le bobee, ga ba fapane felo.	6
Moriti tenang, o ntshofatša pelo ya ka, e šweufetše!	

- 1.6 Ge o bona meriti ye mebedi lefastereng la moreti ke ya bomang? (2)
- 1.7 Na moreti o re moriti wa bobedi o tsebja ke mang? (1)
- 1.8 Ge o be o le wena moreti, o be o ka tshwenywa ke moriti wa bobedi? Ntšha maikutlo a gago? (2)
- 1.9 Na moreti le seretwa ba swana ka eng? Efa ntlha e TEE. (2)
- 1.10 Akaretša methalotheto ye ka methaladi ye MEBEDI. (2)

Setsopolwa C

Go bohloko bjang	
Go bohloko bjang, go phele mmung!	
Go bohloko bjang, go bišwa ke Yena godimo!	
Go bohloko bjang, go sepela swiswing?	3
Go bohloko bjang, go šupšašupša, o le motho!	
Go bohloko bjang, go bišwa phoofolo!	
Go bohloko bjang, go bose bjang, go bitšwa motho!	6

- 1.11 Ke ka lebaka la eng go le bohloko go sepela swiswing? (2)
- 1.12 O tla be o dirileng ge batho ba go šupašupa? (2)
- 1.13 Na o ka ikwa bjang ge batho ba go bitšwa phoofolo? Efa kakanyo ya gago (2)
- 1.14 O kwana le moreti ge a re go bose go bitšwa motho? Ntšha maikutlo a gago. (2)

Setsopolwa D

Ge re šila lwaleng

Ge re šila lwaleng
Ge re šila lwaleng
Re re gwaa,
Re re gwaa,
Re re gwa, gwa, gwa.

Ge o tšile,
Le ntlatla,
Ya gago e tletše,
O tla šila,
Wa šila,
Wa be wa fetša neng?

- 1.15 Ge go šilwa bjalo go šilwa eng? (1)
- 1.16 Batho bao ba šilago ba šilela kae? (1)
- 1.17 Ntšha mothalotheo wo o nago le poeletšo ya tumanoši mo temathetong ya pele, o be o e hlaloše. (2)
- 1.18 Na košana ye e opelwa neng? (2)
- 1.19 Na o ka fetša go šila ka pela ge go diregileng? (2)
- 1.20 Ge e le wena o šila gomme o sa fetše ka pela o ka dirang? (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: [40]

KAROLO YA B
 TERAMA

POTŠIŠO 2

A mo swina ngwanana'thakana – M.S. Serudu

Bala ditsopolwa tše di latelago ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

Setsopolwa A

Mmatlala	: Ke a leboga leratwana leo la gago la šeleng! Le phetolo o tla e fiwa ke mpša. Rena boMmatlala ga re ratane le digatamorokwana tša go swana nago.
Modupi	: Gape o a nthoga ge o realo. O kgethe mantšu ge o bolela le batho. O tsebe gore le nna ke tla tšofala ka ba mohumi. Ke tla bona ge o ka se nthate.
Mmatlala	: Batho! Na o a gafa na?
Modupi	: Ee, ke a gafa, ga ke gafe. Mohlomongwe bogaswi bo tsene wena. Mekgwa le dipolelo tša gago ke tša motho yo a gafago.
Mmatlala	: (<i>O selekegile</i>): Na o tletše go tlo nthoga ka mo gešo? (<i>Pebetse o kwa lešata gomme o tla a kitima go tlo bona se se diregago.</i>)
Pebetse	: Hei, hei! Segwaelaphaga tena! Ntšwele motse! Na o nyatša lenyatšo le le bjang mo o hlapaolago ngwanaka pele ga ka le gona ka gabo? Ga se mantlwantlwaneeng ka mokhwi. Tšwaa!
Modupi	: (<i>Ka boikokobetšo</i>): Tshwarelo, Mma, re be re sa rogane. Re be re fo itshwarela dikgang tša sethaka.
Pebetse	: (<i>Ka bogajana</i>): Lesele tena, etšwa se hlwe o nkahlametše. Le palelwa ke malapana a lena mo le tlo senyetša bana ba rena nyalo. Tšwa o sepele! (<i>O bolela a šupa lebating.</i>)

- 2.1 Ke ka lebaka la eng Mmatlala a leboga lerato la Modupi? (2)
- 2.2 Na lerato la šeleng ke le le bjang? (1)
- 2.3 Ge o be o le Modupi o ekwa Mmatlala a go araba bjalo o be o ka dirang? Efa kgopolo ya gago. (2)
- 2.4 A ke tshwanelo gore Mmatlala a selekege ge Modupi a bolela le yena? Thekga karabo ya gago (2)
- 2.5 Na Pebetse ke motswadi wa mohuta mang? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 2.6 Na ke nnete gore Modupi o be a hlapola Mmatlala? Fahlela. (2)

Setsopolwa B

Mologadi	: (O <i>itiwa ke letswab</i>): Aowa, ge, Modupi! Le tla thoma tatago bjang mola a re ga a sa nyaka go kwa selo ka lena?
Modupi	: Se tshwenyeye ka ditsela tša go mo thoma. Re gotše re banna re tla itebanya naye. Lena re dumeleleng gore re mmitše a tle ka mo gae re tlo rerišana le lena ka bobedi ka ga taba ye.
Mologadi	: (O sa <i>gakanegile</i>): Lena le tlo rerišana le rena ka taba ye? Gape seo ke bohloa, bana ba ka. Le kile la bona kae se sebjalo se dirwa? Le se re tsentshe mahlo a batho.
Modupi	: (O <i>mo lebeletše ka mahlong</i>): Mma, o ka re ga o kwešiše. Nna le yo Segola, re leka go thibela bona bohloa bjo o bolelago ka bjona. A ke re ka Sesotho ke bohloa go hlala?
Mologadi	: (O <i>tletše kgakanego</i>): Gona go bjalo.
Modupi	: Aгаа! Bjale rena re leka go bipa le go thibela kgobogo ye gore pele e aparela naga ka moka, re e kgaole medu. Ga re nyake go tsenwake mahlo a batho.

- 2.7 Ke lebaka lefe leo le dirang gore Lekope a se sa nyaka go kwa selo ka Modupi le Segola? (2)
- 2.8 Ke mang yo ba rego o swanetše ke go bitšwa? (1)
- 2.9 Gabotse motho yo o biletšwang? (2)
- 2.10 Na ke tshwanelo gore bana ba sekiše batswadi ba bona? Fahlela o lebeletše Modupi . (2)
- 2.11 A o kwana le Modupi ge are go hlala ke bohloa? Kgopolo ya gago ke efe mabapi le taba ye? (2)
- 2.12 Mologadi o ra go reng ge a re le se re tsentshe mahlo a batho? (2)

Setsopolwa C

Thomo	: Gomme go dio ba bjalo, mogolle. Go se bonale ga gago go hlotše kgakanego ka lapeng.
Lekope	: (O <i>homola sebakanyana</i>): Eya! Ke a nyakwa ge ke ilalo? Ebago se segolo ge ba go roma, ba ile ba nnyakelang?
Thomo	: Iša matswalo fase. Peba, ke go solele tše di nlišitšego fakhwi.
Lekope	: (O <i>šišinya hlogo</i>): Ai, le wena o senya ka go retelega. Thula sekutu se, boladu bo tšwe.

Thomo	: Go lokile. (O tloša sehuba mogolong) Yola Ngwatomosadi le barwa ba gago, ba re ga o sa bonala ka gae. Ba
Lekope	: (<i>O gohlola mahlo</i>): Ba reng?
Thomo	: (<i>Ka boiketlo</i>): Aowa, mogolle! Kahle! A ke re o ile ke thule sekutu? Boladu bo sa hupetše, mphe sebaka ke bo menye bo tšwe ka moka.
Lekope	: Nxa! E sego gore le wena ge o le mo o tlo mpotša ditšiebadimo? Tšwela pele, ge!
Thomo	: Agenkeke! Ke sa realo. Go thwe ge o le bjalo, mogolle, o fetogile mokgalabje sebakangwetši ka fale ga Seripa. Go kwala gore le mogopo o šetše o na le wona.
Lekope	: (<i>O tlala pelo</i>): Ba di tšea kae ditšiebadimo tšeo?
Thomo	: Nna ke di hwetša ka lapeng. Mo di tšwago gona nka se tsebe. (<i>O homola gannyane.</i>) Anke o mphetiše mokhwi, mogolle. Na ke therešo gore o tsošitše lešaetšana ka ga Seripa?

- 2.13 Ebago se segolo Lekope o nyakelwang le gona o nyakwa ke bomang? (2)
- 2.14 Lebaka la gore Lekope a ntšhe mahlo ke lefe? (2)
- 2.15 Thomo o ra go reng ge a re Lekope ke mokgalabje sebakangwetši? (2)
- 2.16 A ke tshwanelo gore Thomo a sekiše mogolwagwe? Thekga karabo ya gago. (2)

Setsopolwa D

Lekope	: Ge o mpona ke lefa, thaka, ke mohlaleng wa taba yela wa go ke wa ntshebela yona.
Nadinadi	: (<i>O a tširoga</i>): Ke taba efe yeo ke ilego ka go sebela yona, Peba? Gape nna ga ke sa e gopola ka gore ditaba tša ka le wena ga di fele.
Lekope	: Ao, thaka! O ra gore o šetše o lebetše ka pela bjalo?
Nadinadi	: Ruii, warra ga ke sa e elelwa. Hle nkgopotše yona?
Lekope	: Ke ra taba yela ya mosadi wa gešo le ngakana yela ya mošemane, le rego ke Matonya.
Nadinadi	: Oo! O ra tabanyana yela! Gape nna ga ka e tšea e ka ba ye bohlokwa. Kgane go diregileng ka bona?
Lekope	: (<i>O mo lebeletše mahlong</i>): Na o bolela bjang, Tlou? Taba ye kaaka wa re ke tabana? Gape ke yona e nthubelago lapa.
Nadinadi	: Banna, Malope! Na o boditše mosadi taba yela, mola re be re fo hlamola tša segwera?

Lekope : Ge o mpošša yona o be o re ke e homolele?
Nadinadi : O tloga o le lešilo, moisana tena! Ge o le fa o nyaka go nkgogela ka ditabeng tša lapa la gago?

- 2.17 Na ke taba efe yeo Lekope a rego o mohlaleng wa yona? (2)
- 2.18 Ke ka lebaka la eng Lekope a latelela Nadinadi ga gagwe? (2)
- 2.19 A o bona o ka re Nadinadi o tloga a lebetše taba yeo Lekope a mmošišago yona? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 2.20 Go reng Nadinadi a sa tšee taba yeo e le ye bohlokwa. Efa kgopolo ya gago. (2)
- 2.21 Lekope a re taba ye e mo thubela lapa? Wena o reng? (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA B: [40]

KAROLO YA C
PADI

POTŠIŠO 3

Nnete fela – M.A. Kekana

Bala ditsopolwa tše di latelago ka tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

SetsoPolwa A

“Hle Tate” Ke Bubbles ka go rapeletša gape.

“Go lokile. Ka baka la gago, la gago fela, ke tla mo lesa yo Karabo go fihla a fola leoto le la gagwe. Efela morago ga moo, o a nkwa Bubbles, ga ke sa nyaka go kwa selo le gannyane. O a tšwa ka mo gae! O a tloga!”

Ge Bubbles a tloga ka fao a ya ka phapošing ya gagwe lethabo leo ke la ge a atlegile go rapelela kgaetšediagwe. Lebaka e be e le ge mamohla a bone katlego ya se a dutšego a se katanela ka mahlo, a ekwa ditsebeng a ba a e kgathola. Katlego yeo ke ya eng mme ge e se ya go wa ka mpa fase ga Karabo. Mantšu a tatagwe e be e no ba dinosepelong ya gagwe. Gobane a bontšha gore go se tsebalege ga Karabo go lemogilwe mogo se sa nago pelaelo ka bjona bjale. Mo e lego gore tatagwe o mo tšwele ga a sa na kabelo efe ye a ka hlwago a sa e hwetšabohwengbja ka moso bja lapa le. Leo e be e le lebaka le le lekanego gore Bubbles a ikwe a sepela marung nakong ye. Gobane taba ya gore ke yena mojalefa wa lapa le e be e tlišeditšwe mantšung a tatagwe mamohla.

- 3.1 Goreng Bubbles a rapeletša tatagwe? (2)
- 3.2 Ke eng seo se gobaditšego Karabo leoto? (1)
- 3.3 Ge o be o le Noko o be o ka raka ngwana wa gago ka gae ge a go senyeditše? Ntšha maikutlo a gago. (2)

- 3.4 Na Bubbles yena o thabišitšwe ke eng? (2)
- 3.5 Ge o le Bubbles o be o ka thabišwa ke mantšú ao Noko a a botšago Karabo? Thekga karabo ya gago. (2)

Setsopolwa B

Ke ka mokgwa woo Karabo a tsebilego sephiri sa borragwe ka gona. Sona e be e le sa bonokwane bjo ba bangwe babo bitšago gore ke go *fofiša khaete*. BoNoko e be e le *sindikheiti* ye e lego bomakgone a bjona. Maloko a *sindikheiti* a be a bula *diakhaonte* tše mmalwa makaleng a dipanka ka fase ga maina a a fapafapanego. Gomme a fana ditšheke tša tšhelete ye ba se nago nayo ka pankeng fela ka bofora ba kgona go e ntšha. Noko le Mabusha e be e no ba maloko fela, dikomangkanna tša *disindikheiti* e be e le ba bangwe ba e bilego ba sa dule mono Tshwane kamoka.

“Go na le yo o kilego wa mo sebela ka taba ye mola odirago kutollo ye?” gwa botšiša Noko ge Karabo a seno hlatholla gore o tsebile bjang.

“Aowa.”

“O a rereša? Re ka tshephišwa ke eng gore go bjalo?” Ke Mabusha ka tiišo.

“Na le ka be le se la ekwa efofa moyeng ka mo ntle?” Ke Karabo.

Morago ga go naganišiša polelo yeo gwa bonala bakgalabje bao ba kgotsofala.

- 3.6 Na Karabo o tsebile bjang sephiri sa botatagwe? Hlaloša ka dintlha tše THARO (3)
- 3.7 Sindikeiti e be e fofiša khaete bjang? Hlaloša ka dintlha tše PEDI (4)
- 3.8 Bakgalabje ba be ba kgotsofaditšwe ke eng? (2)
- 3.9 Ge o be o le Karabo o le mo bothateng bjo bo kaaka o be o ka bolela nnete? Fahlela karabo. (2)

Setsopolwa C

Ariel o ile a tloga a bea sengwalwagodimo ga nko ya sefatanaga sa gagwe a hlaganela go yena. Ge a sa lebeletše go thušana le Bubbles fale, lesogana letšweletšego le phakiša le batho bao ba fetago moo le ile go fihla sefatanageng seo la tšea sengwalwa sela gabonolo mo nkego ke motho a tšea selo sa gagawe, la retologa la boela morago ka mokgwa wona wo le tlilego ka wona.

Ariel o bone tiragalo yeo ka moselana wa leihlo e šetše e felelela. Ge a re e re ke bone gabotse ya ba ke nako ye lesogana lela le potela le khutlo ya moago wa Hellas. O ile a tloga a tlogela Bubbles a leba gona mola lehodu le ilego. E bile boitapišo bja lefeela ka thokong ya gore a ka dira gore lehodu leo le swarwe. Gobane o rile ge a potologa khutlong ya ba lehodu lela le fihlile sefatanageng se sengwe kua pejana, la tsena sa tloga. Sa tloga ka mokgwa wo mang le mang a ka thailago gore bjang, ka lebelo.

- 3.10 Ke mabaka afe a MABEDI ao a dirilego gore Ariel a bee sengwalwa godimo ga nko ya sefatanaga? (4)
- 3.11 Ge o be o le Ariel gomme o bona mo sengwalwa se ilego o be o ka itapiša go se latela? Efa boikgopolelo bja gago. (2)

- 3.12 Na ke taba ye botse gore o tšee selo seo e sego sa gago bjalo ka ge lesogana le le dirile? Ntšha maikutlo a gago. (2)
- 3.13 Na lesogana leo le ile la felela kae? (2)
- 3.14 Go reng sefatanaga seo lesogana le le se nametšego se tloga ka lebelo? Fahlela. (2)

Setsopolwa D

“Le ge le ka bolela ka mehuta fela go wo morero wona nka se ke, go ka no tla se se tlogo!”
“Bubbles o swanetše hle.” Ke Kwena ga boleta.
Megokgo ya thoma go falala, a hlaloša lentšu: “Ke re nka se ke, yang le mmolayeng ka bolena! Ga ke kgathale ka yena. Fela e sego le mo hwetše ka nna ...”
“Ššš... Bubbles, se bolelele godimo ka tsela yeo.”
Ke Mokaba.
“Ga o bolele selo wena! Eya o yo tšea morwediago a tle go thuša morerong wo.” A ba akaretša ka moka bjale: “Le na le barwedi le lera, eyang le ba tšee go tlo le thuša.” A re go realo a tšwa ka phapošing yeo ba kgobokanego ka go yona, a tloga ka sekgame, a ya go inotlelela ka phapošing ya gagwe.
Banna ba šala ba lebelelane. Lethabo la go hwetša sengwalwa le be le sentše ke go kwa ka tsebo ya Ariel Meso, ka mokgwa wo Bubbles a rilego go fihla a ba botša.

- 3.15 Na bubbles o llelang? (2)
- 3.16 Ke mang yo Bubbles a rego ba ye ba mmolaye ka bobona gona motho yo o bolaelwang? (2)
- 3.17 Ke morero ofe woo Bubbles a rego a ka se o dire? (2)
- 3.18 Go reng Bubbles a itswalela ka phapošing? (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA C: [40]

KAROLO YA D
DIKANEGELOKOPANA

POTŠIŠO 4

Go tseba mang: – H.H. Ramokgopa

Bala ditsopolwa tše ka tlhokomelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

Setsopolwa A

'Rameriri': "Sit jong! O dirang? Moenie my kwaad maak nie jong! Luister hier: Re romilwe go tlo bolaya Morabanyana yoo wa gago; bjale ka gore ga a gona le wena o lokile. Re ka se tsamaele mahala ho tla mona ra se phethe mosebetsi wa rona, hoor jy?"
T.T bjale a tšhoga e le ka nnete. A ema, a dula, a lebelela lefasterenyana la phapoši a bona le le kgolekgole, ebile yo mongwe o kgauswi ga lona go feta yena. A femela godimo. Rameriri a ema a mmamatela. T.T a ba a emiša diatla, go rapelela bophelo, a re: "Hle ke a rapela, nteseng hle!"

'Rameriri': "Kyk hoe skrik hy! Jy is mos beter dood as lewendig." A mo oma ka thipa. T.T a re ge are o boela morago a kgopša ke setulo a wa ka marago. Ba mo kgorogela masogana, eupša ba se mo gobatše ka mo a bego a tšhogile ka gona, ge e se thipa ya Rameriri, yeo e ilego ya mo hlaba ka seatleng, Rameriri, a e goga ya tšwa, gomme are: "Pasop, jou hond. Kom manne!"

- 4.1 Ke lebaka lefe leo le dirago gore T.T a eme monyako? (2)
- 4.2 Ge o be o le T.T o ekwa ka morero wo wa boRameriri o be o ka dirang? Efa kgopolo ya gago mabapi le taba ye. (2)
- 4.3 Ka ge boRameriri ba be ba sa hwetša Moraba, sephetho sa bona e bile sefe? (2)
- 4.4 Go reng T.T a hemela godimo ka tsela ye? (2)
- 4.5 Ge e be e le wena T.T o bona seemo se sa ditaba o be o ka dirang? Ntšha maikutlo a gago. (2)
- 4.6 Ke lebaka lefe leo le dirago gore T.T a kgopše ke setulo? (2)

Setsopolwa B

RragoMatomefela ge a boa Taamane ga a tla a swere sethunya fela. Ka ge e ile ya ba ntona kua meepong, moputso wa gagwe o be o le kaone, gomme diponto tše a ilego a kgona go di swametša lephanteng, di be di balwa ka masome. Tseleng a tšama a reka dikgomo. Tše pedi tša mathomo o di rekile Mafikeng, a di gapa ya re ge a fihla Tlhabane a di rekiša a tšea matholagatse a mane katšona, a bona gore tše dikgob di ka šitega tseleng. Ga Mmakau moo sehlopha sa bona se ilego sa fetša beke se khutša, yena o ile a boela a reka kgomo tša ditshadi tše tharo, a re go fihla ga Mokopane a di rekiša a tšea matholagatse a go selela.

Ge ba lebile gaMashashane a hwetša Lekgowa le ruile dipere gommea mo rekišetša tše pedi tša dipoo a napa a namelaye nngwe a gapa mohlape wa gagwe. Sefateng sa Mogadimogolo monna yoo wa gaPhala a hwetša le lengwe Lekgowa le ruile dinku a reka tše nne a napa a tla a goroga le tšona Mphakane. Ka gaPhala gwa napa gwa ba le mašaka a diruiwa tša mehutahuta, tše dingwetša tšona tše bjalo ka dipere di sa tlwaelega nageng yeo. A homola morwa Phala a re tu

- 4.7 Na tatagoMatomefela o be a šoma kae le gona o be a šoma mošomo wa mohuta ofe? (2)
- 4.8 Ka ntle le tšhelete, na ke eng se sengwe seo a tlilego le sona? (1)
- 4.9 TatagoMatomefela o ile a dirang ka tšhelete yeo a bego a e bolokile? (2)
- 4.10 Ge e be e le wena tatagoMatomefela o be o ka dirang ka tšhelete yeo o tla bego o e bolokile?. (2)
- 4.11 Ke diphoofole dife tšeo di bego di sa tlwaelega mo nageng ya botatago-Matomefela. (1)

Setsopolwa C

Polaseng yeo ya gaFeus MmaSerwadi o hweditše go tlile ratswala mohu Mna. Feus, a tlile go phatlalatša phahla ya mokgonyana wa gagwe ka gobane morwediagwe o be a se sa rata go dula fao, le go phetha melato ye a e tlogetšego e sa phethega. Mokgalabje a e: "O kae mosadi yola wa go reka ditonki?" Mmerek: "Ke yena yo, Morena." Mokgalabje: "Ana le re o rekile tše kae? Ga ke re ke tše di selelago? Ga go bjalo?" Mmerek: "Go bjalo, Morena. Di a selela." Mokgalabje: "Mmo tše o tlo humana tše dingwe gape tše di selelago." Mmerek: "Ee, Morena." (goMmaSerwadi): "Ga ke re o ikwetše ka tša gago mohumagadi? Ba re ba go fa tše dingwe gape tše di selelago godimo ga tšela mong wa ka a ilego a go rekišetša tšona. Ke a bona ke ka baka la gobane go sa phethega ka mokgwa wo le bego le kwane ka gona."

- 4.12 Na mokgalabje yo go bolelwago ka yena mo temaneng ye ke mang? (1)
- 4.13 Ke mabaka afe a MABEDI a a dirilego gore a tle polaseng ye? (2)
- 4.14 MmaSerwadi yena o tlile go dirang? (2)
- 4.15 Na MmaSerwadi o be a rekile ditonki tše kae? (1)
- 4.16 Mokgalabje yo yena o ikemišeditše go mo nea tše kae gape? (2)
- 4.17 Go reng MmaSerwadi a be a rekile ditonki tše? (2)

Setsopolwa D

Matšatši a mararo batho ba tikologo yeo le ba metse ye e begoe le gona tikologong ya dikilometara tše masometharo, ga ba ka ba dira selo ntle le go thuša ka mo ba kgonago, go nyakiša ba gaSefolo morwediabona. Ba ba ba fihla mo Mogalakwena e tšhollelago meetse a yona ka nokeng ya Udi, ya ba gona mo ba bonago gore ga go thuše selo ka gobane go ba gona meetse a Mogalakwena e be e se a manši moo a ka bago a tšea motho go mo fihliša fao, ka gore go gongwe le dikgato tša maoto a be a sa di khupetše. Aowa, ruri taba ye e a makatša.

Ge ba boetše gae ba hlobogile, gwa thoma go dumaduma gore Ratshidi o tseba se ka ga mosetsana wa gaSefolo. Taba yeo ya ba ya fihla ditsebeng tša Sefolo, moo a bilego a re tšatši le lengwe go dutšwe a tšea selepe a re o rema Ratshidi. Monna yoo wa batho a makala kudu ka gobane e bile yena monna wa mathomo wa go leka go nyaka ngwana yoo ka meetseng. A o bewa molato ka ge a dirile bjalo?

- 4.18 Na ke matšatši a makae ao ba gaSefolo le ba metse ya kgauswi ba a tšerego go nyaka morwedi wa bona? (2)
- 4.19 Efa maina a dinoka tše PEDI tšeo di tšhollelago meetse tikologong ya boSefolo (2)
- 4.20 Ke lebaka lefe leo le sa kgodišego gore meetse a noka ye a ka tšea motho? (2)
- 4.21 Go reng go dungwadungwa ka Ratshidi? (2)
- 4.22 Ge o be o le Sefolo o ekwa ditaba tšeo di bolelwago ka Ratshidi o be o ka dirang? Ntšha maikutlo a gago (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: [40]

KAROLO YA E
DIKANEGELOTŠHABA

POTŠIŠO 5

Moepathutse – S.A.Makopo

Bala ditsopolwa tše di latelago ka tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo

Setsopolwa A

Nonyana ya šika naye e opela košana ya yona.
..... Nkano.
Ge Mašilo a fihla gae bagolo ba re: “Na Mašilwane o kae?”
..... Nkano.
Mašilo a fetola a re: “Mašilwane o rile ke ya go fula dithetwa.”
..... Nkano.
“Ke mo letile ka be ka bea fase ke bona le phirima.”
..... Nkano.
Go sa maketšwe nonyana yela ya boa.
..... Nkano.
Ya thoma go opela košana yela ya yona.
..... Nkano.
Bagolo ba thoma go tšhoga.

- 5.1 Ke ka lebaka la eng bagolo ba be ba botšiša Mašilo gore Mašilwane o kae? (2)
- 5.2 Na ke tshwanelo go bolela maaka bjalo ka ge Mašilo a dirile? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.3 Gabotsebotse Mašilwane o ile kae? (2)
- 5.4 Lebakeng le go reng nonyana e be e opela košana? (2)
- 5.5 Ge o bona bagolo ba tšhošitšwe ke eng? (2)

Setsopolwa B

“E re wena ke go botše leano la ka pde. Re ka se nape ra fula mohlare ka moka. Re tla topa kenywa e tee mo, ra topa ye nngwe mola, gore motho a se bone gore go dikenywa tše futšwego. Le ge ba re Mokadiathola o ne le mahlo a bogale, a ka se bone. Gape re tla ya e le mantšiboa gore bompheane ba se re bone,” gwa realo Mosebjadi.
Ka nnete mantšiboa ba ya ka ba babedi ba swere leselwana ba fulela dikenywa ka go lona, gomme ba bitšana le ka bana, ba jela dikenywa tšela ba le ka lapeng le legolo. Kganthe ge ba fula dikenywa mogogonope wa Mokadiathola o ba bone. Ge ba feditše ba ipshinne ka dikenywa, ba makala ba wela fase ka moka ba rapalala, ba šitwa go ema.

Mogogonope ge o bona basadi le bana ba Mokadiathola ka moka ba rapaléše ba se na thušo, wa fofela motseng wa kgauswi ka lebelo, wa kotama kgorong ya motse wa re:

Kokolokokolokoooo!

- 5.6 Na basadi ba Mokadiathola ba logišana leano lefe? (2)
- 5.7 Go reng ba phethagatša leano la bona maitšiboa? (2)
- 5.8 Ba ile ba bonwa ke mang ge ba dira ditaba tše? (2)
- 5.9 Ba ile ba makatšwa ke eng? (2)
- 5.10 Ditlamorago tša go utswa ga basadi ba Mokadiathola e bile dife? Efa tše THARO. (3)

Setsopolwa C

Yola ge a goroga lapeng.
Keleketla!
A makatšwa ke koša ge e galagala!
Keleketla!
Hlogo e tletše lapa e binabina!
Keleketla!
A re kgare lau a kitimela go matswale.
Keleketla!
Ka pelong e le letšhogo fela.
Keleketla!
A re lehono gona ke bone mehlolo.
Keleketla!
Kganthe hlogo yela e mo šetše nthago.
Keleketla!
E mo šetše nthago e pshikologa bjalo ka boloko bja khunkhwane.

- 5.11 Gabotse ngwetši e be e ile go dirang gae? (2)
- 5.12 Ngwetši e ile ya makatšwa ke eng ga e goroga? (2)
- 5.13 Go reng ngwetši e tšea kgare ka lebelelo? (2)
- 5.14 Ge o be o le ngwetši o bona tiragalo ye, o be o ka dirang? (2)
- 5.15 Ke lebaka lefe leo le dirago gore ngwetši e tšhabe? Na ge e be e le wena o šetšwe ke hlogo yeo morago o be o ka dirang? (2)

Setsopolwa D

Tau le mmutla tša kwana. Tša thoma go epa molete. Ge di feditše, tau ya kanama ka moleteng, mmutla wa e khupetša, wa lesa hlogo e le ka ntle. Tau ya šena meno, gomme mmutla wa re go tau: "Wena o se felepelo. O letele phoofolo ye o e ratago ya go nona, gomme o tle o sware yona o ipshine ka nama."

Morago ga moo mmutla wa tloga wa tsena sekgweng wa hlaba mokgoši wa re: "Helenke! Helenke! Maphoofolo ka moka, tsebang gore molao o hwile! Re tla bapala re iketlile!"

Ka pitšo ya mmutla maphoofolo a tla ka moka ... bophuti, bothutiwa, botshepe, botholo. Koša ke ge e galagala e re: "Helenke! Helenke!" Maphoofolo ge a fihla mo tau e šennego meno a fofafofa a e dikologa, a e raga meno, ka go latelana.

Nare le yona ya tla ya raga meno a tau. E rile e sa re ke a boeletša, tau ya ragoga ya e swara, ya e bolaya. Gona fao gwa tupa lerole, ge maphoofolo a tšhaba.

- 5.16 Go reng mmutla o hlaba mokgoši? (2)
- 5.17 Na ke nnete seo mmutla o se bolelago? Fahlela. (2)
- 5.18 Ge o be o le yo mongwe wa maphoofolo o be o ka raga meno a tau. Ntšha maikutlo a gago. (2)
- 5.19 Ke phoofolo efe yeo e ilego ya swarwa ke tau? (1)
- 5.20 Ge maphoofolo a bona phoofolo ye nngwe e swarwa ke tau wona a ile a dirang? (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA E: [40]

PALOMOKA (40x2)= 80